

ΑΝ ΣΟΦΙ ΜΟΥΤΕΡ

«Δεν θέλω γύρω μου φοβισμένους μουσικούς»

Του Φώτη Απέργη

Είναι μόλις λίγο πάνω από τα 40 κι όμως το βιογραφικό της ξεπερνά τις τρεις πυκνοτυπωμένες σελίδες.

Πριν καν μπει στην εφηβεία, εμφανίστηκε πρώτη φορά στο περίφημο φεστιβάλ του Ζάλτσμπουργκ και υπέγραψε το πρώτο της συμβόλαιο με την ιστορική Ντόιτσε Γκράμοφον. Ήταν το καμάρι του Χέρμπερτ φον Κάραγιαν, το παιδί-θαύμα στο κλασικό βιολί της δεκαετίας του '70. Όμως σύντομα η Αν Σοφί Μούτερ άρχισε να συνεργάζεται και με άλλους σπουδαίους μαέστρους, όπως ο Αντρέ Πρεβέν και ο Κουρτ Μαζούρ και να δίνει και μόνη ρεσιτάλ στις πέντε ηπείρους. Ήταν από τις πρώτες σολίστ που τόλμησαν να χρησιμοποιήσουν το μάρκετινγκ της ποπ στα εξώφυλλα της κλασικής και η ομορφιά της τη βοήθησε σ' αυτό. Η ζωή της άλλωστε έφτασε από νωρίς στις ευρωπαϊκές κοσμικές στήλες.

Όμως υπήρξε πάντα αυστηρή με τις μουσικές επιλογές της, που εκτείνονται από τις σονάτες για βιολί και πιάνο του Μπετόβεν (που έπαιξε με τον μόνιμο συνεργάτη της Λάμπερτ Ορκις), έως τις «Μεταμορφώσεις» του Πεντερέτσκι. Το καινούριο της διπλό cd κυκλοφόρησε την περασμένη εβδομάδα, μα είναι κιόλας από τα δημοφιλέστερα νέα άλμπουμ της κλασικής.

Εδώ η Μούτερ παίζει τα κοντσέρτα για βιολί του Μότσαρτ με τη Φιλαρμονική του Λονδίνου, την οποία παράλληλα και διευθύνει. Του χρόνου, που συμπληρώνονται 250 χρόνια από τη γέννηση του μουσουργού, θα ηχογραφήσει και τις 16 σονάτες

του για βιολί, τις οποίες μάλιστα θα παρουσιάσει σε συναυλίες σε πολλές χώρες από την Ευρώπη ως την Ασία. Ανάμεσά τους, όπως η ίδια αποκαλύπτει, και η Ελλάδα. Η φωνή της ακούγεται απ' το τηλέφωνο σίγουρη, ζωνρή κι ευγενική και μιλά πολύ καλά, αν και κάπως ακαδημαϊκά αγγλικά.

- Υπάρχει πάντα ένας νέος τρόπος να παίζει κανείς παλιά μουσική;

«Το ενδιαφέρον τού να είσαι μουσικός είναι ότι στο πέρασμα των χρόνων μαθαίνεις τόσο πολλά για ένα κομμάτι απλώς κοιτάζοντάς το και παίζοντας το ξανά και ξανά. Είναι σαν ένα ανθρώπινο πλάσμα: Δεν το έχεις γνωρίσει σε μία βδομάδα, ένα μήνα ή ένα χρόνο. Πάντα σε εκπλήσσει γιατί οι άνθρωποι είναι πολύ περίπλοκοι, όπως ακριβώς και τα μουσικά έργα. Καθώς αλλάζεις κι εσύ, ανακαλύπτεις σελίδες στην παρτιτούρα που σου φαίνονται πιο σημαντικές απ' ό,τι πριν από δέκα χρόνια. Μπορείς να εντοπίζεις τα πιο βαθιά και πιο δραματικά σημεία γιατί, άλλωστε, τα συναντάς και στη ζωή σου. Η μουσική δεν είναι από πέτρα. Κάθε φορά που την ερμηνεύεις είναι ένα ταξίδι προς την ιδανική εκτέλεση. Κι έπειτα έχει σημασία η αίθουσα, το πώς ακούγεται το όργανο, η ίδια η διάθεσή σου. Κάποτε ο Μπραμς διηύθυνε μία συμφωνία του και στο τέλος ένας μουσικός τον πλησίασε στα καμαρίνια και του είπε: "Μα, μαέστρο, απόψε διευθύνατε πολύ πιο γρήγορα απ' ό,τι χθες". Κι εκείνος απάντησε: "Α, ήμουν σε καλή διάθεση". Η μουσική είναι σαν τη ζωγραφική: Μια μέρα κοιτάς περισσότερο τις φωτοσκιάσεις, την άλλη τη δομή του πίνακα».

«Ό,τι χρειάζεται να ξέρεις θα το βρεις στην παρτιτούρα»

- Στις επιστολές του, ο Μότσαρτ αναφερόταν στη μουσική του. Υπάρχει μια κουβέντα του που σας οδηγεί παίζοντας τα έργα του;

«Τα κοντσέρτα για βιολί τα έγραψε όλα στο Ζάλτσμπουργκ κι έτσι δεν αναφέρεται σ' αυτά, διότι επιστολές έγραφε μόνο από τα ταξίδια του. Υπάρχουν όμως πολλές αναφορές για τις 16 σονάτες για βιολί, που τις συνέθεσε σε τρεις σημαντικούς σταθμούς της ζωής του: Μερικά κομμάτια τα έγραψε στο Μάνχαϊμ, όταν ήταν ερωτευμένος με την τραγουδίστρια Αλόισια Βέμπερ, που ήταν η αδελφή της κατοπινής του συζύγου, της Κωσταντζας. Ήταν μια σχέση που ο πατέρας του δεν ενέκρινε. Γι' αυτό τον έστειλε στο Παρίσι, όπου επίσης συνέθεσε έργα. Εκεί πέθανε η μητέρα του. Μετά στη Βιέννη άρχισε να γράφει όλες τις σπουδαίες όπερές του, αλλά και να μπαίνει σε πολιτικά προβλήματα. Πάντα ένιωθε ότι ανήκει στην

αριστοκρατία και στη διάρκεια του 17ου αιώνα οι μουσικοί έκαναν ό,τι ήθελαν οι αριστοκράτες. Όμως, δόξα τω Θεώ, εκείνος είχε άλλες αντιλήψεις και αυτό του δημιουργούσε μεγάλες φασαρίες. Διαβάζοντας λοιπόν, τις επιστολές του βρίσκεις όντως μεγάλο ενδιαφέρον. Όμως αυτό που στ' αλήθεια χρειάζεται να γνωρίζεις για ένα έργο, θα το βρεις πάντα στην παρτιτούρα. Διότι τα καθημερινά, ανθρώπινα μέτρα δεν έχουν σχέση με την ανωτερότητα μιας τέτοιας μουσικής».

- Έχετε πει ότι η παλιότερη ανάμνησή σας από έργο του Μότσαρτ ήταν μια ηχογράφιση της Κλάρα Χάσκιλ όταν ήσαστε μόλις έξι χρόνων. Σήμερα τα cd και τα dvd μας ξαναφέρνουν τις ηχογραφήσεις όλων των έργων απ' όλους τους σολίστ και τις ορχήστρες. Θα υπάρχει πάντα χώρος γι' άλλη μία;

«Μόνο ο χρόνος θα κρίνει αν μια νέα ερμηνεία δικαιούται να περιληφθεί στις ηχογραφήσεις αναφοράς. Όπως και στη σπουδαία ελληνική αρχιτεκτονική, κανείς δεν γνώριζε ότι θα θαυμάζεται χιλιάδες χρόνια αργότερα. Ακούω με μεγάλο θαυμασμό πολλούς καλλιτέχνες ιδίως της εποχής μεταξύ 1930 και 1960. Υπήρχε τότε μια παράδοση ερμηνείας που έδινε πολύ περισσότερη ψυχή και εκφραστικότητα σ' ένα έργο. Γιατί η Κλάρα Χάσκιλ ακούγεται τόσο συγκινητική ακόμα και σήμερα; Διότι είχε κι ένα επίπεδο παραγωγής και μια ζεστασιά στο παίξιμό της που αποτελούν μια διαχρονική ποιότητα, κάτι που δεν μπορείς να καλυτερέψεις».

Τριάντα χρόνια σε μια ματιά

- Μιλώντας για το παρελθόν, μου θυμίζετε κάτι που μου είχε πει σε μια παλιότερη συνέντευξη ο Φίλιπ Γκλας: Ότι, κατά τη γνώμη του, το μέλλον μάς επιφυλάσσει περισσότερα αριστουργήματα από κείνα του παρελθόντος. Από τότε συλλέγω γνώμες...

«Ίσως τα αριστουργήματα του μέλλοντος να μην ξεχαστούν τόσο γρήγορα όσο του παρελθόντος, χάρη στα multimedia. Υπάρχουν τόσα σημαντικά έργα από τον 18ο και τον 19ο αιώνα που δεν μπορέσαμε ακόμη να προσθέσουμε στο καθημερινό μας ρεπερτόριο, γιατί μας προσφέρονται τόσα πιο σύγχρονα έργα που αμέσως ψηφιοποιούνται και είναι διαθέσιμα μέσω Ιντερνετ. Όμως, ανεξάρτητα από αυτό, δεν περιμένω μια ευρύτερη προσφορά δημιουργικότητας της ανθρωπότητας. Και μάλιστα πιστεύω ότι, τουλάχιστον στη Γερμανία, συμβαίνει το αντίθετο. Στην πατρίδα μου, η δημιουργικότητα που γεννήθηκε από τη σχέση του ανθρώπου με τη

μουσική και τη λογοτεχνία και άλλες καλλιτεχνικές φόρμες του παρελθόντος αρχίζει να φθίνει όπως έφθινε το κοινωνικό περιβάλλον που τη διευκόλυνε. Τέτοιες αξίες δεν εκτιμώνται πια. Και φοβάμαι ότι χωρίς τους μεγάλους φιλοσόφους του παρελθόντος θα χάσουμε όχι μόνο τις ρίζες, αλλά σ' ένα βαθμό και την ψυχή μας. Οι άνθρωποι δεν θα έπρεπε να πασχίζουν μόνο για υλιστικά επιτεύγματα, αλλά περισσότερο γι' αυτό που το πνεύμα μπορεί να πετύχει. Αυτό δίνει σε μια χώρα την ταυτότητά της, αυτό την κάνει σπουδαία. Κοιτάξτε την δική σας πατρίδα: Διάβαζα με μεγάλο θαυμασμό την ελληνική μυθολογία όταν ήμουν έφηβη και τώρα βλέπω και τον 11χρονο γιο μου να μαθαίνει τους έλληνες θεούς. Είναι ωραίο να βλέπεις αυτή την ιδεαλιστική εκδοχή της ζωής, που ανταποκρίνεται στις βαθύτερες ανάγκες μας».

- Την ίδια εποχή που μαθαίνατε την ελληνική μυθολογία, γινόσατε διάσημη ως παιδί-θαύμα. Του χρόνου συμπληρώνετε 30 χρόνια από την πρώτη δημόσια εμφάνισή σας. Πώς θυμάστε εκείνη την εποχή, τους φόβους, τις ελπίδες σας;

«Ω, Θεέ μου, 30 χρόνια μου φαίνονται σαν ένα τρομερά μακρύ διάστημα για να θυμάμαι κάτι τέτοιο. Κοιτάζοντας όλο το ρεπερτόριο που έχω καλύψει από τότε, θέλω ακόμα να παίξω τόση υπέροχη μουσική, π.χ. τα τελευταία κουαρτέτα εγχόρδων του Μπετόβεν. Θέλω ακόμα να κάνω τόσα, που, την ίδια στιγμή, τα 30 χρόνια μου φαίνεται ότι πέρασαν σαν το κλείσιμο ενός ματιού. Αν μπορούσα να ξεχωρίσω κάποια σημεία, θα έλεγα ότι κάθε σύγχρονο έργο που μπόρεσα να πρωτοπαρουσιάσω, κάθε έργο που γράφτηκε για μένα, ήταν ένα σημείο αιχμής στη ζωή μου, γιατί διεύρυνε την παλέτα των χρωμάτων μου για το βιολί. Όμως, όσο σπουδαία κι αν είναι η μουσική, το να τα βλέπω να μεγαλώνουν τα παιδιά μου είναι συναρπαστική εμπειρία».

- Σ' αυτόν το δίσκο του Μότσαρτ, όπως και στις «Τέσσερις εποχές» του Βιβάλντι, διευθύνετε η ίδια την ορχήστρα. Είναι πιο εύκολο ή πιο δύσκολο για τους άλλους μουσικούς να υπακούουν κάποια που θα μπορούσε να είναι ανάμεσά τους;

«Και τα δύο. Είναι πιο δύσκολο γιατί πρέπει ν' ακούν καλύτερα και να έχουν μεγαλύτερη ευθύνη του εαυτού τους. Και υπάρχουν μερικοί μουσικοί ορχήστρας που δε νιώθουν άνετα με αυτού του είδους την αυτοπειθαρχία. Φυσικά δεν είμαι μαέστρος, είμαι βιολίστρια, γι' αυτό διαλέγω πολύ προσεκτικά τα μέλη της ορχήστρας. Θέλω το καλύτερο αποτέλεσμα, γι' αυτό δεν θέλω γύρω μου μουσικούς

που φοβούνται και περιμένουν τα πάντα από το μαέστρο. Ενώ παίζω θα ήταν αδύνατο να δίνω κάθε σήμα στην ορχήστρα. Τα κοντσέρτα του Μότσαρτ είναι ιδανικά γι' αυτό, όπως άλλωστε και η Φιλαρμονική του Λονδίνου. Είναι εξαιρετικοί μουσικοί δωματίου και παίζουμε στο ίδιο επίπεδο. Είχαμε τη σχέση μιας παρέας φίλων και όχι μιας σολίστ και μιας ορχήστρας που την ακολουθεί».

- Διάβασα ότι περιγράψατε την ορχήστρα σαν μια Πόρσε. «Επαιξε», είπατε, «με πολλή νεανικότητα -αν και μισώ αυτή τη λέξη». Έχω δύο ερωτήσεις. Η πρώτη είναι με τι θα παρομοιάζατε εσείς τον εαυτό σας: με Φεράρι ίσως ή με κάτι πιο κλασικό; (Γελώντας) «Θα έλεγα τουλάχιστον με... διαστημικό λεωφορείο ή κάτι τέτοιο. Αστειεύομαι! Είναι αδύνατο να περιγράψει κανείς τον εαυτό του. Θα φαινόταν υποκριτής ή ανόητος. Ξέρω μόνο ότι απολαμβάνω να κάνω μουσική με καλλιτέχνες που είναι τόσο ερωτευμένοι μαζί της όσο κι εγώ. Είμαι πολύ παθιασμένος άνθρωπος και γι' αυτό είναι πολύ σημαντικό να βρίσκω συνεργάτες με τον ίδιο χαρακτήρα».

- Η δεύτερη ερώτηση είναι γιατί μισείτε τη λέξη νεανικός;
«Διότι και η ωριμότητα είναι μια όμορφη εμπειρία. Η νεανικότητα έχει υπερεκτιμηθεί, ιδίως σε μια κοινωνία όπου το να είσαι μεγαλύτερος έχει καταλήξει να θεωρείται ένα λάθος του χαρακτήρα. Κι έπειτα μπορεί να έχεις υψηλό φρόνημα σε μεγάλη ηλικία».

- Πριν από λίγο καιρό, σε μια άλλη συνέντευξη, η Τσετσίλια Μπάρτολι μου είπε ότι, ακόμα και στην κλασική, ζείτε τη δικτατορία της ομορφιάς και της νεότητας. Ποια είναι η γνώμη σας;

«Είναι αλήθεια ότι το μάρκετινγκ τείνει να δίνει έμφαση σ' αυτή την πλευρά ενός ερμηνευτή, όταν ακόμα τη διαθέτει. Και είναι πολύ ανθυγιεινό. Θα ευχόμουν ο καθένας από μας να επενδύσει περισσότερο στο μυαλό του και στο να μοιράζεται με άλλους τη ζωή του, παρά στο να μοιάζει νέος. Νεότητα είναι στην πραγματικότητα η ποιότητα της καρδιάς μας και η ετοιμότητά μας να δοθούμε στους άλλους, παρά η απαλότητα του προσώπου μας. Αλλά είμαι βέβαιη ότι αυτή η περίοδος θα περάσει και θα βρούμε μια πιο ανθρώπινη προσέγγιση της ζωής και της ωριμότητας».

- Αλλά κι εσείς δεν φαίνεται να νιώθετε δυσάρεστα με τη χρήση της δημόσιας εικόνας σας. Είστε όμορφη γυναίκα και φαίνεται ότι απολαμβάνετε να συνεργάζεστε με φωτογράφους και στιλίστες.

«Μεγάλωσα με τη φωτογραφία και μ' ενδιαφέρει πολύ. Ο αδελφός μου είναι πολύ καλός φωτογράφος και λατρεύω τη σύγχρονη ζωγραφική. Επίσης, είμαι ένας άνθρωπος που ζει με τα μάτια του, αν και, αν έπρεπε να διαλέξω -πράγμα που ευτυχώς δεν χρειάζεται, δόξα τω Θεώ- θα προτιμούσα να άκουγα, παρά να βλέπω. Άλλωστε, είμαι ένα παιδί της δεκαετίας του '70 και του '80. Μεγάλωσα με όλα τα ωραία εξώφυλλα των Μπιτλς και κυρίως των Ρόλινγκ Στόουνς. Έβρισκα τις δικές τους φωτογραφίες ακόμα πιο ενδιαφέρουσες και τολμηρές. Και ποτέ δεν κατάλαβα γιατί η κλασική δεν επιτρεπόταν να μεταφέρει αυτή την τόλμη στους δικούς της δίσκους. Τώρα βρήκα μια πολύ καλή νέα γερμανίδα φωτογράφο που είναι και εξαιρετική σχεδιάστρια. Μ' αρέσει η σχεδόν παιδική αγνότητά της που είναι εξάλλου κι ένας πολύ πετυχημένος κρίκος με τη μουσική του Μότσαρτ».

- Ας επιστρέψουμε σ' αυτόν. Είχε συχνά ιταλικές ή γαλλικές επιρροές. Σήμερα πολλοί συνθέτες και ομότεχνοί σας, όπως π.χ. ο Νάιτζελ Κένεντι, δέχονται τις πιο ποικίλες επιδράσεις. Αυτό σας φαίνεται καλό ή κακό για την ταυτότητα της μουσικής;

«Η μουσική δεν έζησε ποτέ σε κλουβί. Είναι μια παγκόσμια γλώσσα και αυτό έγινε ακόμα πιο φανερό τα τελευταία εκατό χρόνια που έχουν διευρυνθεί τόσο οι δυνατότητες να ταξιδεύεις. Βρίσκω πολύ ενδιαφέροντα τα περισσότερα απ' όσα κάνει ο Κένεντι. Αν μπορεί να αναμειγνύει σονάτες του Μπαχ με τον Χέντριξ, αν μπορεί να κερδίζει περισσότερο κοινό και συγχρόνως να παραμένει ένας σοβαρός βιολιστής με όλη την τεχνική ικανότητα που χρειάζεται, δεν έχω καμιά αντίρρηση. Αλλ' αυτό δεν είναι μια γενική συνταγή, εξαρτάται από την προσωπικότητα του καθενός».

- Παίζετε κι εσείς σύγχρονα έργα, έστω άλλου ύφους. Υπάρχει κάτι στη μουσική του Μότσαρτ που κανείς σύγχρονος συνθέτης δεν έχει κατακτήσει;

«Αυτό το έχει πετύχει και ο Μπετόβεν. Αλλά ειδικά στον Μότσαρτ υπάρχει μια εκφραστικότητα και μια αγνότητα που δεν βρίσκεις σε καμία άλλη μουσική. Ίσως μόνο σε μερικά χορωδιακά του Μπαχ. Σε ορισμένα σημεία μετατρέπει τα τελευταία μέτρα της σύνθεσης του σε κάτι ουράνια όμορφο. Αυτή η υπέρβαση και η

πνευματικότητα είναι το ανώτερο σημείο και του Μότσαρτ. Και δεν έχει να κάνει με τη μουσική δομή, απλώς είναι εκεί και κανείς άλλος δεν μπορεί να τον πλησιάσει».

- Επιδόθηκε και σε καινούριες φόρμες για την εποχή του, όπως η συμφωνία κοντσερτάντε. Μπορούμε σήμερα να περιμένουμε τέτοιες καινοτομίες;

«Πάντα γίνονται ωραία πειράματα, όπως π.χ. στη μουσική του Λουτσοσλάβσκι. Στη δεκαετία του '70 άρχισε να συνθέτει έργα για βιολί ορχήστρα. Η ιδέα ήταν ότι οι παρτιτούρες του σολίστ και της ορχήστρας θα ήταν τελείως ανεξάρτητες μεταξύ τους όσον αφορά τους χρόνους. Οι νότες ήταν βέβαια γραμμένες, όμως το πότε και πόση ώρα θα τις παίξεις εξαρτιόταν από σένα. Από τον αυτοσχεδιασμό σου. Ήταν ένας θαυμάσιος τρόπος να επανεισαγάγεις αυτό που έκανε και ο Μότσαρτ. Μέχρι το θάνατό του ο Λουτσοσλάβσκι πειραματιζόταν μ' αυτή την καινούρια φόρμα».

«Στη μουσική έχω τον ηγέτη μέσα μου»

- Όμως εσάς δεν σας πολυαρέσει να αυτοσχεδιάζετε, έτσι δεν είναι;

«Αυτό είναι αλήθεια. Πολλές φορές μου ζήτησαν να παίξω τζαζ, αλλά δεν θα το τολμούσα. Μάλλον φοβάμαι ότι θα γινόμεουν γελοία. Το πολύ κλασικό παρελθόν μου δεν με διευκολύνει να απομακρυνθώ, γι' αυτό πιστεύω ότι είναι λάθος για τις μουσικές σχολές να μη διδάσκουν και τον αυτοσχεδιασμό».

- Θα λέγατε ότι είναι τέτοιος και ο χαρακτήρας σας; Ότι είστε συντηρητικός και τακτοποιημένος άνθρωπος;

«Ξέρω ότι στη μουσική περιέχω τον ηγέτη, αλλά η τέχνη μας κατορθώνεται μόνο όταν ο ένας βοηθά τον άλλο για να κατορθώσουν κάτι από κοινού. Έχω όντως ισχυρές ιδέες, αλλά νομίζω ότι πιο βασικό είναι να εμπνέεις τους ανθρώπους γύρω σου. Γι' αυτό κάνω τόσα φιλανθρωπικά κοντσέρτα, γιατί μια από τις αξίες της μουσικής είναι να είσαι ένας κρίκος ανάμεσα στις κοινωνικές τάξεις, τα έθνη και τις θρησκείες. Οι βουδιστές λένε ότι μια σταγόνα δεν αλλάζει τίποτα, αλλά πολλές σταγόνες μαζί μπορούν να κάνουν ένα ποτάμι. Αυτός είναι ο χαρακτήρας, αυτή είναι κι η ζωή μου».

- Φαντάζομαι ότι δουλεύοντας με τόσους σπουδαίους διευθυντές ορχήστρας θα έχετε επισημάνει ένα ή δυο πράγματα που ένας μαέστρος πρέπει και δεν πρέπει να κάνει.

(Γελώντας) «Α, μπορώ να σας πω κάτι που ένας μαέστρος δεν πρέπει ποτέ να κάνει: δεν πρέπει να δείχνει βαριεστημένος όταν ένας σολίστ παίζει την καντέντσα του! Μερικοί φτιάχνουν τα μαλλιά τους, κοιτάνε το ρολόι τους κι εσύ είσαι στο πιο δύσκολο σημείο της καντέντσα. Αλλά κατά τα άλλα δεν έχω παράπονα απ' τους μαέστρους».

- Υπάρχει μια κουβέντα του Κάραγιαν, ή μια στιγμή μαζί του, που δεν θα ξεχάσετε ποτέ;

«Δεκατρία χρόνια δεν χωρούν φυσικά σε μία πρόταση. Αλλά ποτέ δε θα ξεχάσω το τέλος του πρώτο μας κοντσέρτου. Στεκόμουν στη σκηνή και ο κόσμος δεν σταματούσε να χειροκροτεί και τότε ο Κάραγιαν άρχισε να χειροκροτεί κι αυτός. Εμένα! Έχω τη φωτογραφία και ακόμα δεν καταλαβαίνω πώς έγινε αυτό».

- Πρέπει να είστε πολύ περήφανη.

«Ακόμα νομίζω ότι ήταν πολύ ανώριμο. Ίσως σε εκατό χρόνια ν' αξίζω λίγο από αυτό. Ελπίζω. Θα προσπαθήσω».

- Αυτό είναι καλό τέλος για τη συνέντευξη. Σας ευχαριστώ κι εύχομαι να σας δούμε και να σας ακούσουμε και στην Ελλάδα.

«Μα θα έρθω! Του χρόνου θα κάνω περιοδεία με τις σονάτες και στο τέλος του Αυγούστου, αν θυμάμαι καλά, θα έρθω να παίξω στην Πάτρα»

ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ 05/11/2005

Η κυρία τραγουδάει την τζαζ

Του ΔΗΜΗΤΡΗ ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΥ

Είναι περιπτώσεις που κάποιες συνεντεύξεις τις επιθυμείς διακαώς. Έστω κι αν είναι τηλεφωνικές ή ο διαθέσιμος χρόνος είναι αρκετά περιορισμένος. Έστω κι αν την ίδια ώρα η Dee Dee Bridgewater, περί ης ο λόγος, σε αφήνει ευγενικά στην αναμονή για λίγα δευτερόλεπτα επειδή έχει κι άλλη γραμμή. Όλα ετούτα όμως είναι λεπτομέρειες όταν έχεις την ευκαιρία να συνομιλήσεις με την Ντι Ντι Μπριτζγουότερ, μία από τις πιο σπουδαίες γυναίκες της τζαζ ever, μία αυθεντική ντίβα.

«Απλώς μια καλή τραγουδίστρια είμαι, μια καλλιτέχνις. Άντε, είμαι και μητέρα. Ντίβα πάντως δεν μπορείς να με πεις»

«Ε όχι και ντίβα της τζαζ» λέει χαμογελώντας. «Απλώς μία καλή τραγουδίστρια είμαι, μία καλλιτέχνις. Άντε, είμαι και μητέρα. Ντίβα πάντως δεν μπορείς να με πεις».

Η σεμνότητα αποτελεί ιδίον αυτών που είναι όντως σπουδαίοι. Στη σκηνή όμως μεταμορφώνεται, γίνεται θελκτική κι ερωτική - «στις συναυλίες της εκπέμπει έναν άγριο, πηγαίο ερωτισμό» γράφει το βρετανικό περιοδικό «Jazzwise». Θα έχουμε την ευκαιρία να το διαπιστώσουμε αυτό ιδίως όμμασι την ερχόμενη Τετάρτη στο Club 22 στην Αθήνα και την επομένη στη Θεσσαλονίκη, στο Μέγαρο Μουσικής.

Το τελευταίο άλμπουμ της Ντι Ντι λέγεται «J'ai deux amours» και περιέχει διασκευές σε κλασικά γαλλικά τραγούδια, όπως το «La vie en rose» και το «Ne me quitte pas». «Αυτά τα κομμάτια θα παρουσιάσω στην Ελλάδα», λέει. «Θα τραγουδήσω και στα γαλλικά ενώ θα συνοδεύομαι από το συγκρότημα με το οποίο ηχογραφήσαμε το άλμπουμ.»

- Πώς προέκυψε αυτός ο δίσκος;

«Ήταν κάτι που το ήθελα πολύ καιρό. Πέρυσι, ανήμερα του Αγίου Βαλεντίνου, έδωσα μία συναυλία στην Ουάσιγκτον με αυτό ακριβώς το ρεπερτόριο. Το ενθουσιώδες κοινό ήταν που με παρότρυνε να φτιάξω έναν αντίστοιχο δίσκο - κάνε ένα άλμπουμ, κάνε ένα άλμπουμ μου έλεγαν».

- Ούτως ή άλλως μένεις στη Γαλλία εδώ και καιρό, οπότε μοιάζει λογικό να τραγουδήσεις και στα γαλλικά...

«Νιώθω πια πως είναι το δεύτερο σπίτι μου αφού εδώ ζω τα τελευταία 20 χρόνια. Αν και τα ηχογράφησα αυτά τα τραγούδια και για έναν ακόμα λόγο: Επιθυμώ να είμαι κατά κάποιο τρόπο πρωτοπόρος, να ανοίγω νέους δρόμους στους άλλους καλλιτέχνες. Σαν να τους λέω ακολουθήστε με σε αυτό το στιλ. Μιλάω γαλλικά, τραγουδάω και στα γαλλικά, ελάτε κι εσείς νέα κορίτσια να κάνετε το ίδιο αν μπορείτε».

- Είναι αλήθεια πως το ευρωπαϊκό κοινό είναι περισσότερο δεκτικό στην τζαζ απ' ό,τι το αμερικάνικο;

«Απολύτως. Και όχι μόνο αυτό, αλλά γενικώς η τζαζ μουσική τού σήμερα βγαίνει από την Ευρώπη. Στην Αμερική όλα έχουν να κάνουν με το χρήμα. Είναι πολύ δύσκολο πια στην Αμερική να ηχογραφήσεις δίσκο. Οι μεγάλες δισκογραφικές είναι αρκετά επιφυλακτικές απέναντι στις τζαζ τραγουδίστριες».

-Πόσο εύκολο είναι για μια γυναίκα που κατάγεται από το Μίσιγκαν να πάρει την απόφαση να ζήσει επί μακρόν στο Παρίσι;

«Αν η γυναίκα αυτή ονειρευόταν να ζήσει στο Παρίσι, δεν είναι δύσκολο. Όσο μεγάλωνα έλεγα ότι θα γίνω μια φημισμένη τραγουδίστρια και θα ζήσω για ένα μεγάλο διάστημα της ζωής μου στο Παρίσι. Από την πρώτη στιγμή που ήρθα στην Ευρώπη ένιωσα αυτόν το διαφορετικό τρόπο ζωής σε σχέση με την Αμερική».

Η οικογένειά της είναι άμεσα συνδεδεμένη με τη μουσική. «Η μία κόρη μου είναι συνθέτρια και τραγουδίστρια, ενώ είναι και dj στο γαλλικό MTV», εξηγεί η Ντι Ντι. «Γράφει r'n'b και χιπ χοπ μουσική. Η μεγάλη μου κόρη έχει εξαιρετική φωνή, αλλά τώρα με μανατζάρει στην Αμερική, ενώ ο άντρας μου στη Γαλλία και την υπόλοιπη Ευρώπη. Έχω κι ένα αγόρι, δεκατριών ετών, που θέλει να γίνει ροκ σταρ. Παίζει

μάλιστα τόσο καλή κιθάρα που του λέω ότι κανείς άλλος ροκ σταρ δεν παίζει έτσι».

- Τι σε φοβίζει στη μουσική;

«Γενικώς φοβάμαι για την τζαζ μουσική, ίσως επειδή αυτοί που βρίσκονται στη μουσική βιομηχανία προσπαθούν να ερμηνεύσουν και πάλι τι είναι ακριβώς τζαζ. Τι να τους εξηγήσεις; Ότι η τζαζ είναι μία μουσική με ιστορία; Για παράδειγμα, οι τζαζ τραγουδιστές τού σήμερα δεν ξέρουν πολλά πράγματα για την παραδοσιακή τζαζ και δεν κάνουν αυτοσχεδιασμούς. Δεν είναι καθόλου ευχάριστο ετούτο».

Η άγνωστη γυναικεία μουσική δημιουργία

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ στη ΜΑΙΡΗ ΠΙΝΗ

«Η Μουσική δεν είναι γένους θηλυκού;». Έτσι τιτλοφορείται το νέο βιβλίο της πολυβραβευμένης και διακεκριμένης σολίστριας και μουσικού παιδαγωγού Έφης Αγραφιώτη.

Προϊόν κοινής εκδοτικής προσπάθειας των εκδόσεων «ΔΡΟΜΩΝ» και του Εθνικού Συμβουλίου Ελληνίδων (ΕΣΕ), με αρωγή της Γ.Γ. Ισότητας. Εκδόθηκε με ευκαιρία της συμπλήρωσης 95 χρόνων κοινωνικής, εθνικής και πολιτιστικής προσφοράς του ΕΣΕ παρουσιάστηκε πρόσφατα στην αίθουσα του Φιλολογικού Συλλόγου «Παρνασσός».

Η συγγραφέας μίλησε στην «Ε» για την άγνωστη συμβολή της γυναίκας δημιουργού στη μουσική και για όσα αφορούν τον πολιτισμό μας.

- Κυρία Αγραφιώτη, πώς θα χαρακτηρίζατε τον τίτλο του βιβλίου σας, σημειολογικό ή συμβολικό;

«Ως τίτλο που περιέχει και την απάντηση. Δηλαδή ό,τι η μουσική είναι και γένους θηλυκού. Με αυτή τη σημειολογική επιλογή και το ερωτηματικό ύφος ήθελα να καταδείξω την άρνηση ή μάλλον την μη παραδοχή της γυναικείας συμμετοχής στη δημιουργική πορεία της μουσικής στην Ελλάδα.

Ξεκινώ την καταγραφή από την αρχαιότητα έως τα μέσα του 20ού αιώνα. Θέλω να ανατρέψω την αντίληψη που επικρατεί, ότι οι γυναίκες πάνω στη μουσική σύνθεση και δημιουργία, γενικά, αρχίζουν να δουλεύουν μετά το 1950. Αυτό είναι πλάνη. Η πλειονότητα των Ελλήνων αγνοεί ένα σημαντικό κομμάτι της ιστορίας της τέχνης παντελώς. Τούτο συμβαίνει διότι δεν υπάρχει κατάλληλη βιβλιογραφία. Οι περισσότεροι πιστεύουν ότι οι συνθέτες γυναίκες μουσικοί εμφανίζονται στη νεότερη Ελλάδα, από το 1821 και μετά. Αγνοούν τη συμμετοχή των γυναικών στη δημιουργία και τη σύνθεση τόσο στον ελλαδικό χώρο όσο και στη διασπορά. Δεν γνωρίζουν την προσφορά των γυναικών δημιουργών της αρχαιότητας. Τη βυζαντινή περίοδο την

έχουν συνδέσει μόνο με την Κασσιανή. Υπήρχαν και άλλες μελωδοί. Ανάλογη προσφορά μάς έρχεται και από την αρχαιότητα».

-Πότε και πώς σας γεννήθηκε η ιδέα της πραγματείας αυτής;

«Πριν από 10 χρόνια άρχισα να συγκεντρώνω στοιχεία για προσωπική μου χρήση. Ήθελα να απαντήσω στο ερώτημα γιατί υπάρχει τόση μονομέρεια γύρω από το ζήτημα της γυναικείας μουσικής δημιουργίας και των μουσικών δραστηριοτήτων των γυναικών στην Ελλάδα.

Δεν υπήρχε ανάλογη βιβλιογραφία, ούτε στις Σχολές Μουσικολογίας έχει πραγματοποιηθεί αντίστοιχη έρευνα. Στοιχεία υπήρχαν μόνο σε μουσικές εγκυκλοπαίδειες.

Διαπίστωσα ότι από το 1950 και μετά τα στοιχεία της γυναικείας μουσικής δημιουργίας ήταν πιο ευκολοπροσβάσιμα. Είναι αξιοσημείωτο ότι στον 20ό αιώνα οι Ελληνίδες της ενδοχώρας ή της διασποράς, που ασχολούνται με τη μουσική, ανέρχονται σε 45.000!

Ύστερα από έρευνα 10 χρόνων, το 2000, μου προτάθηκε από το Μέγαρο Μουσικής να δώσω διάλεξη για το θέμα».

- Έτσι, πήρε συγγραφική μορφή;

«Μετά τη διάλεξη, συγγενείς γυναικών δημιουργών άρχισαν να μου δίνουν στοιχεία και πληροφορίες. Ακολούθησε αγώνας διασταύρωσης της πληροφορίας και της αναζήτησης του μουσικού υλικού, μια διαδικασία που κράτησε τρία χρόνια, και στη συνέχεια η καταγραφή και ταξινόμηση του υλικού βιογραφικού και μουσικού (παρτιτούρες, φωτογραφίες, εκτελέσεις, κασέτες, κ.λπ.)»

Έλλειμμα παιδείας, έλλειμμα πολιτισμού

- Τι σας πονά ή σας ενοχλεί;

«Το έλλειμμα της παιδείας. Της παιδείας του πολιτισμού, της αισθητικής παιδείας. Η Μεσόγειος είναι ο πιο προικισμένος και ευαίσθητος αυτή τη στιγμή χώρος. Η Ελλάδα ανήκει στην περιοχή, είναι σε πλεονεκτική θέση, από όλες τις πλευρές. Αντί λοιπόν να δίνεται πνοή στους δημιουργούς συμβαίνει το αντίθετο. Περιθωριοποιούνται. Και μαζί τους και ο κόσμος, που δεν διδάσκεται την αισθητική παιδεία. Έτσι, ο μέσος Έλληνας δεν μπορεί να απελευθερώσει τις εσωτερικές του δυνάμεις. Δεν του δίνεται ερέθισμα για χρήση του δικαιώματος της αισθητικής.

Βαδίζει χωρίς την πυξίδα της αισθητικής παιδείας, ο δημιουργός δρα με γνώμονα τον πατριωτισμό της φυλής μας».

- Πού αποδίδετε το έλλειμμα αυτό;

«Στην εναλλαγή των προσώπων στις εξουσίες, μη καλλιεργημένων αισθητικά ανθρώπων. Ατυχώς αν δεν προέρχεται από το χώρο και δεν σε διέπει η κατάλληλη ευαισθητοποίηση ίσως να μην μπορείς να αντιληφθείς την κρισιμότητα του ελλείμματος.

Το ίδιο συμβαίνει με τους θεσμικούς παράγοντες ή τον πολιτικό που ασκεί πολιτισμό. Δεν μπορεί να αντιληφθεί το έλλειμμα της αισθητικής».

- Ως μουσικός παιδαγωγός προσπαθήσατε να παρέμβετε, προς αυτή την κατεύθυνση, στους κρατούντες;

«Ναι. Πολλές φορές προσπάθησα να μιλήσω σε ανθρώπους που έχουν κάποια σχέση με την εξουσία, αλλά με κοίταζαν σαν περιθωριακή. Μου απαντούν με τη μάσκα της σοβαροφάνειας ότι τα προβλήματα είναι παρά πολλά και μεγάλα. Δυστυχώς δεν μπορούν να κατανοήσουν πόσο ανεπαρκείς φαίνονται στα μάτια μας. Στα τμήματα Μουσικών Σπουδών τα παιδιά ασχολούνται με τον Μπετόβεν και τον Μπραμς, την ώρα που η μουσική μας ιστορία κινδυνεύει να καταβαραθρωθεί και κανείς δεν ασχολείται με τη διαφύλαξη της, αντί να ωθούνται τα νέα παιδιά να αναλάβουν αυτό το ρόλο».

-Βλέπετε κάπου φως;

«Όχι, δεν διακρίνω φως. Βλέπω μικρές μεμονωμένες, ιδιωτικές, ερευνητικού τύπου προσπάθειες, που δεν αγγίζουν το θεσμικό χώρο. Δεν λειτουργεί ένα Κεντρικό Αρχείο Μουσικής. Πρέπει να συνειδητοποιήσουμε ότι το επίκεντρο του πολιτισμού μας δεν μόνο τα αρχαία μνημεία και τα αρχαία αγάλματα, αλλά ότι υπάρχουν και άλλες πτυχές, τις οποίες δεν πρέπει να περιφρονούμε περιστρεφόμενοι γύρω από μια πολιτική των αρχαιολογικών δεδομένων».

Ο πρωθυπουργός ως υπουργός Πολιτισμού

- Στο βιβλίο σας έχετε συμπεριλάβει και γυναίκες δημιουργούς, όπως η Δόμνα Σαμίου, που ασχολείται με την παραδοσιακή μουσική.

«Η Δόμνα με άλλες δυο-τρεις γυναίκες της παραδοσιακής μουσικής αποτελούν τους ογκόλιθους της παραδοσιακής μας ιστορίας. Είναι δημιουργοί. Δεν μπορώ να σκεφθώ ότι η παραδοσιακή μουσική δεν είναι Λόγια. Γυναίκες σαν τη Δόμνα έπαιξαν και παίζουν ένα διαφορετικό ρόλο στην προσέγγιση της μουσικής ροής και της ιστορίας. Είμαι συγκλονισμένη από τέτοιες προσωπικότητες, διότι θεωρώ ότι έχουν να προσφέρουν στον πολιτισμό μια βαθιά μουσική αισθητική».

- Μια από τις διακηρυγμένες από τον πρωθυπουργό προτεραιότητες είναι ο πολιτισμός. Πιστεύετε στην αναθεώρηση του ενδιαφέροντος αυτού μετά την Ολυμπιάδα;

«Έχω την ακριβώς αντίθετη άποψη. Πιστεύω ότι η ανάληψη του υπουργείου Πολιτισμού από τον ίδιο είναι θετική κίνηση, αλλά ότι είναι συμβολική. Κράτησε ο κ. πρωθυπουργός το υπουργείο Πολιτισμού εν όψει Ολυμπιακών Αγώνων, γιατί έτσι έπρεπε να πράξει. Ο κ. Καραμανλής είναι νέος, καλλιεργημένος και ευαίσθητος πολιτικός, με πλατιά μόρφωση, που αντιλαμβάνεται τη σοβαρότητα του πράγματος. Η υπόθεση του πολιτισμού θέλει δουλειά και επιμονή. Αμφιβάλλω αν μετά τους Ολυμπιακούς θα έχει την πολυτέλεια του χρόνου να ασχοληθεί σοβαρά με τον πολιτισμό. Ο χώρος έχει πολλά προβλήματα και χρειάζεται αφοσίωση. Μπορεί ο κ. πρωθυπουργός να αφοσιωθεί στην υπόθεση του πολιτισμού; Μακάρι να μπορεί. Αυτό θα είναι η σωτηρία του πολιτισμού».

- Τι νέο σχεδιάζετε ;

«Να εκδοθεί ένα CD με κομμάτια γυναικών δημιουργών, όπως τα παρουσίασαν οι ερμηνεύτριες στον "Παρνασσό". Η νέα γενική γραμματέας Ισότητας, κ. Ευγενία Τσουμάνη, μας υποσχέθηκε να χρηματοδοτήσει την έκδοση του CD, όπως βοήθησε άμεσα και η πρώην γενική γραμματέας Ισότητας κ. Εφη Μπέκου, που χρηματοδότησε το βιβλίο. Θέλουμε για την εγγραφή των συμφωνικών τμημάτων να μας παραχωρηθεί ένα από τα στούντιο του Τρίτου Προγράμματος της ΕΡΑ, ώστε εκτός ΕΡΑ να γίνει μόνο η τεχνική επεξεργασία και η παραγωγή».

Ελένη Καραϊνδρου

Η ζωή μου σε πλάνα

Της Ναταλί Χατζηαντωνίου

Αυτή τη φορά αντιστρέψαμε τους όρους. Ζητήσαμε από την Ελένη Καραϊνδρου να αναλάβει τη «σκηνοθεσία» της δικής της ζωής και να κάνει στοπ-καρέ στις εικόνες που την καθόρισαν.

Η αφήγηση ξεκινά από τον ήχο της βροχής στη στέγη του πατρικού της, στο ορεινό Τείχιο. Και ολοκληρώνεται με τη μουσική που έγραψε για το «Λιβάδι που δακρύζει», το πρώτο μέρος της κινηματογραφικής τριλογίας του Θόδωρου Αγγελόπουλου.

Ο καινούριος της δίσκος έχει ξανά τη σφραγίδα της ECM και του Μάνφρεντ Αϊχερ και θα αποτελέσει τον κορμό συναυλιών της στο Μέγαρο Μουσικής της Ρώμης αλλά και της Αθήνας. Το σάουντρακ για το «Λιβάδι που δακρύζει», μαζί με τη μουσική της για την προπέρσινη παράσταση των «Τρωάδων» που είχε σκηνοθετήσει για την Επίδαυρο ο και σύντροφός της Αντώνης Αντύπας, «αποτελούν», λέει η ίδια, «ένα δίπτυχο, αφιερωμένο στον ξεριζωμό». Ένα «είδος ξεριζωμού» ήταν και η αναχώρηση από το χωριό της, μια από τις πρώτες της αναμνήσεις...

* Καλοκαίρι, στο σκεπαστό ξύλινο μπαλκόνι, στο πατρικό μου στο χωριό. Ακούγονται τα νερά που τρέχουν, κάθομαι στα γόνατα του παππού μου που τραγουδάει «Μηλίτσα που 'σαι στον γκρεμό» κι αγναντεύουμε απέναντι στο δάσος περιμένοντας το φεγγάρι. Βρίσκω ένα ξυλάκι και προσπαθώ να τεντώσω χορδές. Να που μπορώ κι εγώ να φτιάξω κάτι που κάνει «γκλιν» σαν το μαντολίνο του

παππού....

* Φεύγουμε με τη μάνα μου από το χωριό για να συναντήσουμε στην Αθήνα τον πατέρα μου. Έχει διοριστεί εκεί εκπαιδευτικός. Με φορτώνουν σε ένα μουλάρι πάνω σε μία κόκκινη βελέντζα. Η μάνα μου πεζή. Περνάμε δάση από δρυς και κατακόκκινες κουμαριές. Φτάνουμε σε ένα χάνι και βλέπω ένα τέρας με τεράστια μάτια και παράξενο βρυχηθμό. Είναι το φορτηγό που θα μας παραλάβει. Πρώτη φορά βλέπω αυτοκίνητο.

* 1947-48. Στην Αθήνα πια, είμαι 6 ετών και φιλοξενούμαστε σε ένα υπόγειο του σχολείου όπου διδάσκει ο πατέρας μου, στους Αμπελόκηπους, κολλητά στο σινεμά «Φλερύ». Δίπλα, η γειτόνισσα έχει ραδιόφωνο. Απ' αυτό πρωτακούω «Τραβιάτα» αλλά και «Δυο Πράσινα Μάτια». Μια μέρα ανεβαίνω την εσωτερική ξύλινη σκάλα του σχολείου κι ανακαλύπτω, έξω από τις άδειες αίθουσες, ένα παλιό πιάνο με ουρά. Το αγγίζω και με μαγεύει. Κάθε πρωί μόλις ξυπνήσω τρέχω πια κατευθείαν σ' αυτό για να «παίξω» ό,τι είχα ακούσει την προηγούμενη. Όταν χάνω τη μητέρα μου, εκεί βρίσκω παρηγοριά.

* 1955. Το Ελληνικό Ωδείο στεγάζεται στο παλιό νεοκλασικό της οδού Φειδίου. Έχω βρει τον κόσμο μου. Και ξαφνικά όλα ντύνονται στο φως της μαγείας του πρώτου βλέμματος. Παρατηρώ για πρώτη φορά ένα αγόρι που τα δάχτυλά του αγγίζουν μαγικά το πιάνο. Πρώτη αγάπη.

* 1958. Το πρώτο μου πικάπ, δώρο του μεγάλου μου αδελφού. Στο σπίτι φτάνουν οι Συμφωνίες του Μπετόβεν με τον Τοσκανίνι. Τρέλα! Μόνη μου στο δωμάτιο διευθύνω μια αόρατη ορχήστρα. Το αλεγκρέτο της 7ης και το αντάτζο της 9ης, γίνονται η μουσική υπόκρουση της ζωής μου.

* 1962. Αποκτώ τον γιο μου. Βγαίνει ο «Επιτάφιος». Ανακαλύπτω τον Τσαϊκόφσκι και σε κάτι δισκάκια 78 στροφών τα Πρελούδια του Σοπέν από τον Κορτό. Καταβύθιση στα άδυτα του υποσυνείδητού μου.

* 1965. Είναι 15 Ιουλίου. Είμαι στην αίθουσα συναυλιών του Ωδείου, μπροστά στην κριτική επιτροπή. Ανάμεσά τους ο Μάριος Βάρβογλης και ο Αντίοχος

Ευαγγελάτος. Παίρνω άριστα παμνηφεί και ο καθηγητής μου, Αλέξανδρος Τουρνάισεν, μου λέει να βγούμε έξω για να γιορτάσουμε. Πηγαίνοντας προς τη Χαριλάου Τρικούπη, ένα ποτάμι λαού φωνάζει «1-1-4» και ενώνομαι μαζί του...

* Την ίδια χρονιά, πέφτει στα χέρια μου το βιβλίο «Έξι και Μία Τύψεις για τον Ουρανό» του Ελύτη. Εμπνευσμένη ιδιαίτερα από τον «Αγράμματο και την Ωραία» γράφω την πρώτη μου σύνθεση. Μια βραδιά στο Χαλάνδρι, μαζεύονται στο σπίτι φίλοι και τους παίζω πρώτη φορά μουσική μου...

* 1966. Μαζί με άλλους φοιτητές, φτιάχνουμε την Φοιτητική Λαϊκή Ορχήστρα Αθηνών. Ανάμεσα σε διάφορες συναυλιούλες στην επαρχία, τολμούμε μία μεγάλη στο «Διάνα». Εκείνο το βράδυ έρχεται για να τραγουδήσει μαζί μας το «Μαουτχάουζεν» η Μαρία Φαραντούρη. Έρχεται κι ο Μίκης. «Αν με βρείτε κάτω από κάνα τρίκυκλο, να ξέρετε ότι πίσω από όλα αυτά βρίσκεται η Φρειδερίκη», λέει από σκηνής. Μας κόβονται τα πόδια. Την άλλη μέρα κάποιες εφημερίδες γράφουν για «Κόκκινη Συναυλία στο Διάνα».

* 1968. Στο Παρίσι, η απόσταση με κάνει να ανακαλύπτω ξανά τον τόπο μου. Επιστρέφω λοιπόν με ένα μαγνητόφωνο «Νάγκρα» και μαζί με έναν γάλλο φίλο μου, τεχνικό, πάμε και βρίσκουμε τον Βαμβακάρη και την Μπέλλου. Πρώτη συνάντηση με τον Μάρκο στο σπίτι του στην Κοκκινιά. Είναι πολύ γλυκός, μου αφηγείται τη ζωή του, περνάμε μαζί 4 ώρες και στο τέλος μου ζητάει κρυφά «ένα τσιγαράκι. Να φουμάρω...». Αργότερα μεταγράφω τα τραγούδια του σε νότες, όπως κι αυτά που μου παίζει η Μπέλλου με ένα μπαγλαμαδάκι και καταθέτω παρτιτούρες και κασέτες στο Μουσείο Λαϊκής Τέχνης και Παράδοσης στη Γαλλία.

* 1972. Ακόμα στο Παρίσι. «Γράψε μου τραγούδια», με παρακινεί η Μαρία Φαραντούρη. Πέφτουν στα χέρια μου στίχοι του Μύρη και το τολμώ. Η Μαρία έρχεται να κάνουμε πρόβα στο σπίτι και ο γείτονας από πάνω κοπανά το ταβάνι με το σκουπόξυλο. Ακόμα ακούγεται στίς κασέτες!

* 1975. Στην Ελλάδα πια, συναντώ τον Χαλκιά, τον Αηδονίδη, τον Στεφανίδη, τον Σούλη, και περνάω ατελείωτες ώρες ηχογραφώντας τους. Μέσα από αυτούς

ανακαλύπτω τον ελληνικό πολιτισμό. Σ' αυτούς κυρίως αφιερώνομαι την εποχή που βρίσκομαι στο Τρίτο Πρόγραμμα, επί Χατζιδάκι.

* 1982. Με τον Χριστοφή έχουμε συνεργαστεί ξανά για την «Περιπλάνηση». Για τη «Ρόζα», όμως, τολμώ και γράφω μουσική για συμφωνική ορχήστρα. Μόνη μου βγάζω τον δίσκο. Παίρνω όμως το πρώτο βραβείο μουσικής στη Θεσσαλονίκη. Στην κριτική επιτροπή είναι και ο Αγγελόπουλος...

* 1983. Απομεσήμερο στο Μάτι, για πρώτη φορά στο σπίτι του Θόδωρου. Μου προτείνει να κάνω τη μουσική για το «Ταξίδι στα Κύθηρα». Και επί 4 ώρες, εκείνος που αφηγείται εκπληκτικά, πάει πάνω-κάτω και μου εξηγεί... Την επομένη ξυπνώ και γράφω ολόκληρη τη μουσική. Του στέλνω την κασέτα. Με παίρνει σχεδόν αμέσως τηλέφωνο. «Μου κάνει», λέει απλά.

* 1986. Γράφω το θέμα για τον «Μελισσοκόμο», αλλά στο μυαλό μου γυρνά το σαξόφωνο του Γκαρμπάρεκ. Φτάνω στο σπίτι του στο Οσλο. Του βάζω κι ακούει το «Καλή Πατρίδα Σύντροφε», το «Ταξίδι στα Κύθηρα». Πίνουμε τσάι, μπαίνουμε αργότερα στο στούντιό του, του δίνω τις νότες μου σε χαρτί, εγώ παίζω στο πιάνο. Πρίμα-βίστα το γράφει. Και με παίρνουν τα κλάματα.

* 1990. Αύγουστος, συναντιόμαστε πρώτη φορά με τον Αϊχερ για μια συλλογή τής ECM. Μπαίνουμε στο στούντιο και βλέπω μια συγγενική ψυχή σε στιγμές τεράστιου πάθους: χτυπιέται, τραγουδάει, παίζει με τις σιωπές. Επειτα, παίρνουμε την κασέτα και, μαζί με τον Αντώνη, πάμε σε μία παραλία. Καθόμαστε σε κάτι τραπεζάκια και ακούμε την ηχογράφιση τρεις φορές. Ο Αϊχερ κοιτά τη θάλασσα. «Ελένη», λέει, «θα μιλήσεις στις καρδιές του κόσμου...».

* 2001. Πρεμιέρα των «Τρωάδων» στην Επίδαυρο. Για να γράψω τη μουσική ζω τη γενοκτονία των Αρμενίων, το Ολοκαύτωμα, τη Γιουγκοσλαβία. Ξεριζώνω από μέσα μου ένα κομμάτι ψυχής.

* 2002. Ταξιδεύω με τον Θόδωρο στη Βόρειο Ελλάδα για να δω τους χώρους των γυρισμάτων για το «Λιβιάδι που δακρύζει». «Θα εμπνευστείς», επέμενε. Πήγα και είδα το στεγνό βυθό της Κερκίνης. Ξαναζώ τη λαχτάρα των ξεριζωμένων από την

Οδησσό. Συλλαμβάνω το πολυρυθμικό κεντρικό θέμα, που έχει ένα χορευτικό στοιχείο και βαθιά νοσταλγία. Και καθώς κοιτώ το τοπίο, αισθάνομαι σαν να κλείνει ένας κύκλος.

Μόουρα. Η νέα σταρ του πορτογαλέζικου τραγουδιού, αύριο στο Παπάγου

Η Άννα τραγουδάει τα φάδος

Του ΓΙΩΡΓΟΥ ΚΑΡΟΥΖΑΚΗ

Την αυριανή ημέρα των γενεθλίων της διάλεξε η νέα ιέρεια του φάδο, Άννα Μόουρα, για να τραγουδήσει πρώτη φορά στην Αθήνα (Δημοτικό Θέατρο Παπάγου). Αν και 26 χρόνων, θεωρείται μία από τις σημαντικότερες φωνές της νέας γενιάς του φάδο, την εποχή που το είδος γνωρίζει αναβίωση στην Πορτογαλία και παγκοσμίως. Η ποιότητα της φωνής της, η ικανότητά της στον αυτοσχεδιασμό και το αίσθημα των ερμηνειών της είναι οι αρετές που τη διακρίνουν.

-Τι θ' ακούσουμε στη συναυλία σας;

«Τραγούδια από τα δύο προσωπικά μου άλμπουμ, παραδοσιακά φάδος αλλά και σύγχρονα. Όταν λέω παραδοσιακά, εννοώ τις γνώριμες μελωδίες -που έχουν συγκεκριμένη ποιητική μετρική- στις οποίες προσθέτουμε καινούργιους στίχους».

-Το φετινό καλοκαίρι είχατε και μια απρόσμενη συνεργασία με τον Τιμ Ράις και τον Τσάρλι Γουότς, τον κιμπορντίστα και τον ντράμερ των «Rolling Stones».

«Σπουδαία εμπειρία. Βρισκόμουν σε περιοδεία στην Ιαπωνία, όταν μου είπαν ότι με αναζητεί ο Τιμ Ράις. Άκουσε το δίσκο μου τυχαία σ' ένα δισκοπωλείο και τηλεφώνησε αμέσως στο μάνατζέρ μου. Στην αρχή συμφωνήσαμε να τραγουδήσω το "No Expectations", τους έστειλα ένα mp3 με το τραγούδι και ενθουσιάστηκαν. Έτσι, με κάλεσαν να τραγουδήσω και το "Brown sugar", ένα πολύ ρυθμικό κομμάτι των "Στόουνς", το οποίο μεταφέραμε στο κλίμα των φάδος. Θέλησαν να έρθουν πιο κοντά στο δικό μου μουσικό κόσμο. Συνδύασαμε τον ήχο των Ρόλινγκ Στόουνς με την παράδοση των φάδος. Ήρθαν στην Πορτογαλία για την ηχογράφηση και η εμπειρία

ήταν μοναδική. Αντί να κλειστούμε στα δωματιάκια του στούντιο, μαζευτήκαμε όλοι μαζί σ' έναν κύκλο: κοιταζόμασταν στα μάτια, τραγουδούσα και οι μουσικοί έπαιζαν με μια πρωτόγνωρη σύμπνοια».

-Η σχέση σας με τα φάδος ξεκίνησε στα παιδικά σας χρόνια;

«Οι γονείς μου, οι αδερφές της μητέρας μου και η γιαγιά μου τραγουδούσαν. Στο πρώτο μου άλμπουμ ακούγονται μάλιστα οι φωνές της μητέρας μου και της γιαγιάς μου. Η μουσική των παιδικών μου χρόνων είναι οι φωνές των συγγενικών μου προσώπων, η κιθάρα που έπαιζε ο πατέρας μου, τα τραγούδια των φίλων τους στις συγκεντρώσεις των Χριστουγέννων».

-Τραγουδούσατε από τότε;

«Όταν ήμουν έξι χρόνων ήθελα να τραγουδήσω κι ένας φίλος του πατέρα μου με ανέβασε στο τραπέζι και άρχισα να τραγουδώ ένα διάσημο τραγούδι. Ήμουν τόσο αναστατωμένη, γιατί όλοι γελούσαν βλέποντας ένα εξάχρονο κοριτσάκι να προσπαθεί να τραγουδήσει φάδος».

-Στην εφηβεία σας αμφισβητήσατε την παραδοσιακή μουσική;

«Ναι, όπως κάθε έφηβος που ενδιαφέρεται για τα νέα είδη μουσικής. Είχα φτιάξει και μια ροκ μπάντα. Είναι παράξενο, όμως, αυτό που συνέβαινε: οι άνθρωποι που γνώριζαν την σχέση μου με την παραδοσιακή μουσική, μου ζητούσαν πάντοτε να λέω φάδος. Αρκετοί με αποκαλούσαν από τότε τραγουδίστρια των φάδος. Η επαγγελματική μου ενασχόληση με το είδος ξεκίνησε τυχαία. Είχα πάει σ' ένα μπαρ για να πω ένα ποτό με τους φίλους μου, χωρίς να ξέρω ότι είχαν αφιέρωμα σε παραδοσιακά τραγούδια. Κάποια στιγμή μού ζήτησαν να πω ένα τραγούδι. Οι μουσικοί της μπάντας ενθουσιάστηκαν, αργότερα με κάλεσαν σ' ένα χριστουγεννιάτικο πάρτι, με άκουσε η τραγουδίστρια Μαρία ντα Φε και μου ζήτησε να εμφανιστώ στο δικό της "σπίτι του φάδο". Έτσι ξεκίνησαν όλα».

-Τι σημαίνει φάδο για σας;

«Είναι η μουσική για την ψυχή των ανθρώπων, για τα συναισθήματά τους, για όλα εκείνα που δεν μπορούμε να αντιμετωπίσουμε με τη λογική. Δεν είναι απαραίτητως λυπημένα τραγούδια, αναφέρονται σε όλα τα σημαντικά θέματα της ζωής».

-Μοιραία σάς συγκρίνουν με ακόμη μία σπουδαία φωνή της Πορτογαλίας, την Αμάλια Ροντρίγκεζ. Συνεργάζεστε επίσης με τον δικό της κιθαρίστα, τον σημαντικό συνθέτη και ερμηνευτή Ζορζ Φερνάντο.

«Χαίρομαι ιδιαίτερα όταν με συγκρίνουν μαζί της. Η Αμάλια Ροντρίγκεζ είναι η σπουδαιότερη αναφορά μου. Είμαι ευτυχής που άνθρωποι που αγαπούν τη φωνή της ακούνε και μένα. Προσπαθώ διαρκώς να βρω τον δικό μου μουσικό δρόμο. Άλλωστε είναι αδύνατο να πάρει κάποιος τη θέση της. Είμαι απλώς μεγάλη θαυμάστριά της. Ο Ζορζ Φερνάντο είναι σπουδαίος μουσικός, εξαιρετικός ερμηνευτής. Κάνει ελάχιστες ζωντανές εμφανίσεις. Θεωρώ ιδιαιτέρως τιμητική την απόφαση να παίζει κατά καιρούς ζωντανά μαζί μας».

-Υπάρχει διάθεση ανανέωσης των φάδος;

«Συμβαίνει υποδυνείδητα. Δοκιμάζουμε νέους τρόπους ερμηνείας και ενορχήστρωσης, αναζητούμε νέες μουσικές εμπειρίες, αλλά πάντοτε με σεβασμό στο παρελθόν».

**Η Μέισι Γκρέι τη Δευτέρα στο θέατρο του Λυκαβηττού
Η φωνή της σύγχρονης σόουλ**

Του ΔΗΜΗΤΡΗ ΑΝΑΣΤΑΣΟΠΟΥΛΟΥ

Ατίθαση και σέξι, μια από τις πιο εκφραστικές φωνές της σύγχρονης σόουλ έκανε αίσθηση με το ντεμπούτο της το '99 «On How Life Is», όπου βραβεύτηκε με δύο Γκράμι, επιβεβαίωσε το ταλέντο της με το επόμενο, το «The Id», και καθιερώθηκε με το πρόσφατο «The Trouble Of Being Myself».

Παράλληλα, πρόσφερε τη φωνή της σε μια σειρά από μουσικούς, από τον Κάρλος Σαντάνα μέχρι τον Fatboy Slim. Τη Δευτέρα το βράδυ θα ανεβεί με την μπάντα της στον Λυκαβητό για μια συναυλία, όπου η σόουλ και το μπλουζ θα συναντήσουν τη φανκ και το χιπ χοπ.

Μητέρα τριών παιδιών και με κλασικές σπουδές στο πιάνο, η Μέισι Γκρέι -το αληθινό της όνομα είναι Ναταλί Μακ Ιντάιαρ- άκουγε στο πατρικό τους σε μια επαρχιακή πόλη του Οχάιο τους θρύλους της σόουλ, όπως τον Μάρβιν Γκέι και τη Αρίθα Φράνκλιν. «Στο σχολείο πρωτοένιωσα το ρατσισμό», λέει η ίδια.

«Ήμασταν μόνο δώδεκα μαύρα παιδιά και αισθανόμασταν σαν παρίες, αποκλεισμένοι από τη πολυάριθμη λευκή μεσοαστική κοινότητα».

Η Μέισι Γκρέι άρχισε να σπουδάζει σκηνοθεσία και σενάριο στο Λος Άντζελες, αλλά από σύμπτωση την κέρδισε η μουσική σκηνή, όταν αντικατέστησε την κανονική τραγουδίστρια σε μια μπάντα φίλων της. Σειρά είχε το ντεμπούτο της που της έφερε μεγάλες πωλήσεις, βραβεία και φήμη. «Μέχρι τότε ήμουν μια τραγουδίστρια σε άγνωστα κλαμπ, που την ήξεραν ελάχιστοι και ξαφνικά όλες οι εταιρείες ήθελαν να διαφημίσω τα προϊόντα τους».

Το επόμενο βήμα της ήταν το «The Id», τίτλος από τη φροϋδική ψυχανάλυση. «Απλώς ήθελα να διευκρινίσω ότι το σεξ είναι μέρος της καθημερινότητας ιδιαίτερα για τις γυναίκες, οι οποίες έχουν αρκετές προκαταλήψεις. Αν δεν ήταν τόσο μπερδεμένες, τότε οι σχέσεις ανάμεσα στα δύο φύλα θα ήταν καλύτερες». Ενώ, παράλληλα, εξέταζε το πρόβλημα του ρατσισμού. «Η μητέρα μου ήταν ακτιβίστρια και μου έμαθε να είμαι περήφανη για το χρώμα του δέρματός μου», λέει η ίδια. «Αλλά ακόμα κι αν ξέρεις ποια είσαι και τι επιθυμείς, πρέπει να ξεπεράσεις μια σειρά από κλισέ που διατηρούνται από την εποχή της δουλειάς». Όσο για το τρίτο της άλμπουμ, ήταν η προσωπική της κατάθεση για τα προβλήματα που φέρνει η φήμη. «Ένιωθα αφόρητη πίεση από τόση δημοσιότητα και ήθελα να τα παρατήσω και να μεγαλώσω τα παιδιά μου. Αντί γι' αυτό, έφτιαξα ένα άλμπουμ για την αλλόκοτη ζωή ενός ανθρώπου που γίνεται ξαφνικά αστέρι της μουσικής σκηνής».

Άλλωστε, για τη Μέισι Γκρέι σημασία έχει μόνο η μουσική. «Η μουσική κινεί τα πάντα», εξηγεί. «Η μουσική, οι στίχοι κρύβουν τόση δύναμη, είναι πολύ πιο ισχυρά από τον έρωτα ή το χρήμα». Γι' αυτό και στη σκηνή η Γκρέι νιώθει αληθινή. «Κάτω από τα μάτια του κοινού, ο μουσικός εκτίθεται, είναι δυνατός καθώς συνεπαίρνει το κοινό και παράλληλα ευάλωτος. Εκεί είσαι μόνος σου και εκεί φαίνεται αν είσαι αληθινός ή κάποιο προϊόν των στούντιο».

Οι μεγάλες κυρίες του τραγουδιού επιστρέφουν

Μουσική ιστορία γένους θηλυκού

Του ΔΗΜΗΤΡΗ ΚΑΝΕΛΟΠΟΥΛΟΥ

Οι μεγάλες κυρίες του τραγουδιού επιστρέφουν, με ένα άρωμα αλλοτινών γοητευτικών εποχών να τις συνοδεύει. Με καινούργιο υλικό στις δισκογραφικές αποσκευές τους αλλά και με διασκευές ή τραγουδια-παραγγελία σε νεότερους συνθέτες. Κυρίες που διάγουν μουσικό βίο εξαιρετικά πλούσιο (κι... άστατο), συμβιβασμένες πλήρως με το

πέρασμα του χρόνου. Άλλες πιο μεγάλες σε ηλικία, άλλες μικρότερες, όλες ανεξαιρέτως με σπουδαία μουσική ιστορία πίσω τους. Άς τις δούμε πιο αναλυτικά, σημειώνοντας βέβαια ότι υπάρχουν κάποιες ακόμα, εξίσου γοητευτικές, όπως Λόγου Χάριν η Μάριαν Φέιθφουλ και η Αννίτα Μπίκερ, που και αυτές με τη σειρά τους κυκλοφορούν αυτές τις ημέρες νέους δίσκους...

Alison Moyet

Εσες, Αγγλία / ετών 43:
Η αυθεντική voice, η «φωνή», ήταν βέβαια ο Φρανκ Σινάτρα, έτσι όμως πηλοφορείται και το άλμπουμ της Άλισον Μουσιγιέ. Ίσως γιατί η Άλισον διαθέτει μία πράγματι εξαιρετική φωνή με τη χροιά της να ηχεί κλασικά, ίσως γιατί και τα τραγούδια που επέλεξε να διασκευάσει προέρχονται από μία εποχή όντως κλασική. Περιέχονται διασκευές σε κομμάτια που αγαπούσε η Μουσιγιέ και πάντοτε επιθυμούσε να ερμηνεύσει, ενώ στις σημειώσεις του ενθέτου αναφέρεται ξεχωριστά σε κάθε τραγούδι εξηγώντας τους λόγους που το διάλεξε -αποκαλύπτοντας σανάμα και πιυχές της προσωπικής της ζωής, Γκέρσουιν, Μισέλ Λεγκράντ, Κοστέλο, Bacharach, Jacques Brel (μεταξύ άλλων) οι συνθέτες, «Cry Me A River», «Almost Blue», «Windmills Of Your Mind κ.ά. τα τραγούδια.

Loretta Lynn

Αμερική / ετών 70:
Η Λορέτα Λιν είναι μία από τις σπουδαιότερες κόντρι τραγουδίστριες όλων των εποχών. Αστείρευτο ταλέντο, διανύει ήδη την έβδομη δεκαετία της ζωής της και όμως βγάζει ένα ακόμα άλμπουμ που κάνει την Αμερική να υποκλίνεται και πάλι μπροστά της. Έως τώρα έχει κυκλοφορήσει απίστευτο αριθμό δίσκων, με το φετινό της «Van Lear Rose» να αποτελεί ένα από τα καλύτερα στην καριέρα της. Μεγάλο μέρος της έμπνευσής της οφείλεται εν πολλοίς στον Τζακ Γουάιτ των White Stripes που τραγουδάει μαζί της αλλά υπογράφει και την παραγωγή του δίσκου.

Nancy Sinatra

Νιου Τζέρσεϊ / ετών 64:
Η Νάνσι Σινάτρα ακολούθησε διαφορετικό δρόμο από αυτόν της Άλισον. Δεν διασκεύασε παλιότερες συνθέσεις, απλώς συνεργάστηκε με μία σειρά από νέους καλλιτέχνες που έγραψαν τραγούδια αποκλειστικά για τον νέο δίσκο της. Με την ιδιαιτερότητα ότι αυτή προσαρμόστηκε στη φόρμα των κομματιών. Λόγου χάριν, είναι σαν να ακούς ένα κομμάτι από τον Μορσίε, αλλά με τη φωνή της Νάνσι. Υπάρχουν επίσης συνθέσεις από τους Calixto, Τζόρτζι Κόκερ (των Rufus), Πιτ Γιαν, Sonic Youth, U2 κ.α. Μία σειρά από σπουδαία σύγχρονα σανάμα, που, όπως λέει η ίδια η τραγουδίστρια, ανέκαθεν επιθυμούσε να συνεργαστεί μαζί τους.

Patti Smith

Σικάγο / ετών 58:
Τώρα, αυτή, αποτελεί μία διάζουσα περίπτωση. Επαναστάτρια παντοινή, είναι ίσως η μοναδική από τις προαναφερθείσες που δείχνει μικρότερη από την ηλικία της -προφανώς ένεκα του ροκ χαρακτήρα της. Το φετινό της άλμπουμ «Trampin'» είναι το ίδιο επαναστατικό όπως εκείνα που κυκλοφορούσε στα πρώτα χρόνια της πανκ καριέρας της, με θεματολογία που αναφέρεται μεταξύ άλλων και στον πόλεμο του Ιράκ. Στην πρώτη γραμμή του αγώνα όπως πάντα, γράφει μουσικά και στίχους σε όλα τα τραγούδια της, ενώ δεν διατάζει σε κάθε ευκαιρία να εναντιωθεί στην πολιτική του Μπους.

ΣΟΦΙ ΣΟΛΟΜΟΝ

Μετανάστρια με πτυχίο

Του ΔΗΜΗΤΡΗ ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΥ

Είναι νέα, όμορφη και δεξιοτέχνης στο βιολί. Μην πάει ο νους σας στη Βανέσα Μεί, αλλά στη Σόφι Σόλομον, πρώην μέλος ενός από τα πιο ενδιαφέροντα σύγχρονα συγκροτήματα, των «Οι Va Voi», που πλέον ακολουθεί προσωπική καριέρα. «Έχω μία βασική διαφορά με τη Βανέσα Μεί», εξηγεί στο «7» χαμογελώντας η Σόλομον.

«Εγώ γράφω τα τραγούδια μου, ενώ η Βανέσα Μεί παίζει γνωστές κλασικές συνθέσεις. Μου αρέσει να φτιάχνω μόνη μου τη μουσική, γιατί έτσι κατευθύνω τον ήχο στα μονοπάτια που θέλω». Κι αυτά τα μονοπάτια την οδηγούν την Παρασκευή στο «Μύλο» στη Θεσσαλονίκη και το Σάββατο στην Αθήνα, στο Gagarin 205.

Παιδί θαύμα, γεννημένη στην Αγγλία από μετανάστες από τη Λιθουανία και την Πολωνία, ξεκίνησε να παίζει βιολί στην ηλικία των... 2 ετών. Με σπουδές, υποτροφίες και πολλά βραβεία στη συνέχεια. Μόλις στα επτά της παρακολούθησε ρεσιτάλ του Μστσλάβ Ροστρόποβιτς. «Θυμάσαι τίποτα από εκείνη τη βραδιά;» τη ρωτάμε. «Ημουν πολύ μικρή, αλλά μού έχει εντυπωθεί ο δυναμισμός του. Έβαζε φωτιά στο κοινό». Χαρούμενη και φιλική στο τηλέφωνο η 27χρονη Σόφι Σόλομον, λιτή όμως και φειδωλή στις απαντήσεις της. Ίσως γιατί την πετύχαμε μέσα στο τρένο και μάλιστα λίγη ώρα ύστερα από ένα μικρό ατύχημα. «Είχα μία περιπετειώδη ημέρα», μου λέει, «αλλά τώρα που γυρίζω σπίτι και θα ασχοληθώ με τη μουσική μου, θα ηρεμήσω».

Το προσωπικό της άλμπουμ «Poison Sweet Madera» ακροβατεί ανάμεσα σε ήχους τάνγκο, έθνικ και κάπως κλασικούς, με τα φωνητικά σ' ένα τραγούδι να κρατάει ο ηθοποιός Ραλφ Φάινς. Το πιο δημοφιλές κομμάτι του άλμπουμ στη χώρα μας και το οποίο αλλού πέρασε σχεδόν απαρατήρητο, είναι το «Burnt By The Sun». «Έγινε και στην Πολωνία επιτυχία», λέει η Σόφι. «Υποθέτω γιατί έχει ως βάση τα τάνγκο, που συναισθηματικά ταιριάζουν με τα δικά σας κομμάτια, ενώ μοιάζουν στη μελωδία και το ρυθμό με τα εξαιρετικά πολωνικά τάνγκο της δεκαετίας του '30». Και όμως, παρ' όλους αυτούς τους εκλεπτυσμένους ήχους που περιέχονται στο cd της, η Σόφι Σόλομον μεγάλωσε μέσα σε ένα περιβάλλον... τέκνο. «Εφηβη ακόμα, βρέθηκα στη Ρωσία με τον αδελφό μου και τη ρωσίδα σύζυγό του, που ήταν ρέιβερ. Εκείνη την εποχή κυκλοφορούσαμε στη Μόσχα μόνο τις νύχτες. Γνώρισα όλα τα κλαμπ της πόλης και μνήθηκα στους χορευτικούς ρυθμούς». Αργότερα επανήλθε στη ρωσική πρωτεύουσα για σπουδές, εξ ου και η αγάπη της για τη μουσική της χώρας. Σ' ένα κομμάτι του δίσκου της τραγουδάει μάλιστα και στα ρώσικα.

- Πιστεύετε ότι κινδυνεύουν οι παραδοσιακές μουσικές στη σύγχρονη εποχή όπου η μουσική έχει παγκόσμιο χαρακτήρα;

«Μόνο μέχρι ένα σημείο. Νομίζω πως ο κόσμος πια αρχίζει και βαριέται λίγο, ίσως και να εκνευρίζεται με όλη αυτή την παγκοσμιοποίηση στη μουσική. Τώρα τελευταία ψάχνει όλο και περισσότερο έξυπνους, παραδοσιακούς ήχους».

Γι' αυτό και η ίδια ανακατεύει στα τραγούδια της ένα σωρό μουσικά στιλ. «Έχω ταξιδέψει πολύ κι έχω ακούσει πολλά διαφορετικά είδη μουσικής. Δεν μπορώ να πω πως έχω ένα αγαπημένο στιλ. Το σημαντικότερο για μένα είναι να νιώθει ο ακροατής το συναίσθημά μου».

- Η εξωτερική εμφάνιση του καλλιτέχνη κεντρίζει τον ακροατή;

«Ειλικρινά δεν ξέρω. Καλό είναι βέβαια να βλέπει επί σκηνής μία ωραία παρουσία. Τι σημασία έχει όμως αν εγώ βγαίνω όμορφη στο εξώφυλλο του άλμπουμ μου, αν εκείνο δεν είναι καλό;».

Απολαυστική στο παίξιμό της, δείχνει σαν το βιολί να αποτελεί συνέχεια του σώματός της. «Από τότε που θυμάμαι τον εαυτό μου, πάντοτε με ένα βιολί στα χέρια ήμουν» λέει. Εξ ου και ο χαρακτηρισμός της από αγγλική εφημερίδα ως «ο Κιθ

Ρίτσαρντς του βιολιού». Γελάει δυνατά όταν της το υπενθυμίζω. «Και να σκεφτείτε πως δεν ήμουν ποτέ φαν των Ρόλινγκ Στόουνς. Ο Κιθ μου αρέσει βέβαια. Έχει απίστευτη ενέργεια επί σκηνής. Έτσι θέλω να είμαι κι εγώ». Και στην Ελλάδα έτσι θα είναι; «Ελπίζω. Θα σας παρουσιάσω κομμάτια από το άλμπουμ μου κυρίως, αλλά σε πιο δυναμική μορφή. Δεν ξέρω και πολλά από ελληνική μουσική, γνωρίζω όμως έναν συμπατριώτη σας βιολιστή πολύ καλό, τον Κυριάκο Κουβέντα».

ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ 02/10/2005

«Ζούμε την υστερία της ομορφιάς»

του Φώτη Απέργη

Τη μεθεπομένη επρόκειτο να ταξιδέψει στην Αμερική. Με καράβι. Οχι μόνο γιατί το προτιμά από το αεροπλάνο, όπως άλλωστε το τρένο, αλλά και γιατί οι μεγάλες πτήσεις κάνουν κακό στη φωνή μιας λυρικής τραγουδίστριας.

Αν προσθέσεις και το τζετ λαγκ, θα χρειαζόταν μια βδομάδα για να συνέλθει, και μια από τις σημαντικότερες και πιο ακριβοπληρωμένες μέτζο σοπράνο του καιρού μας δεν μπορεί να τη σπαταλήσει. Ομως, εκείνο το βράδυ, η Τσετσίλια Μπάρτολι βρισκόταν ακόμα στην πατρίδα

της, τη Ρώμη, και σε λίγο θα τραγουδούσε μερικές άριες από τον καινούριο της δίσκο για περίπου εκατό τυχερούς, κυρίως δημοσιογράφους, που είχαμε φτάσει εκεί από τις πιο διαφορετικές χώρες. Για το ειδικό αυτό ρεσιτάλ διάλεξε τον ναό του Σαν Λορέντζο in Μιράντα, τη μοναδική εκκλησία στην Αιωνία Πόλη που δεν ελέγχει το Βατικανό. Είχε τους λόγους της:

Κέντρο των τεχνών τον 18ο αιώνα, η Ρώμη προσέλκυε καλλιτέχνες απ' όλη την Ευρώπη. Συγχρόνως όμως ήταν το κέντρο της παπικής εξουσίας που, έχοντας ήδη από το τέλος του 16ου αιώνα απαγορεύσει στις γυναίκες να τραγουδούν δημόσια, τώρα απαγόρευε και την ίδια την όπερα. Ετσι, συνθέτες όπως ο Χέντελ, ο Σκαρλάτι και ο Καλντάρα είχαν καταφύγει στη μορφή του ορατορίου. Εδώ «έκρυσαν» τις άριές τους, που ήταν έντονα οπερατικές, ακόμα κι όταν είχαν λιμπρέτα με αλληγορικά βιβλικά θέματα, που είχαν γράψει... επίσκοποι σαν τον Οτομπάνι και τον Παμφίλι. Τις καλύτερες από αυτές ακριβώς τις άριες διάλεξε και τραγουδά η Μπάρτολι στο νέο της άλμπουμ με τίτλο «Opera proibita», «Απαγορευμένη Όπερα». Κυκλοφόρησε μόλις από την Decca, μια από τις πιο ιστορικές εταιρείες του κλασικού ρεπερτορίου, που εδώ και χρόνια διευθύνει ο Κώστας Πιλαβάκης,

ένας συμπατριώτης μας που τ' όνομά του σημαίνει πολλά στη διεθνή κλασική σκηνή.

Σ' αυτές τις εντυπωσιακές και δύσκολες άριες, η Μπάρτολι οδηγεί τη φωνή της σε τόσο απόκρημνα σημεία καθώς κυνηγιέται με τα έγχορδα και τα πνευστά, που για μια στιγμή υποψιάζεσαι ότι όλο και κάποιο μοντάζ θα έχει γίνει στο στούντιο. Συμβαίνει άλλωστε πια και στους καλύτερους τραγουδιστές. Ομως, ό,τι κάνει στο άλμπουμ, το κατάφερε εκείνο το βράδυ καταχειροκροτούμενη και στο ρεσιτάλ. Και νά την τώρα, λίγες ώρες μετά, σε μια από τις ελάχιστες συνεντεύξεις που έδωσε και πάντως τη μόνη σε ελληνικό έντυπο. Δεν είναι όμορφη, αλλά τα μάτια και το γέλιο της είναι γεμάτα από ζωή κι αυτό την κάνει γοητευτική:

- Ακούγοντάς σας καταλαβαίνει κανείς ότι είχαν πολλές ειδικές δυσκολίες αυτές οι άριες.

«Καθώς επρόκειτο για μουσική απαγορευμένη για τις γυναίκες, ήταν προορισμένη για τις φωνές των καστράτι, που είχαν μεν γυναικείες φωνές, αλλά ανδρικές δυνάμεις - μακρές αναπνοές κ.λπ. Έτσι μια γυναίκα χρειάζεται δύναμη, χρειάζεται πολλή συγκέντρωση για να αντεπεξέλθει. Πρέπει να μάθεις να ελέγχεις τους μυς και να μετρήσεις πόσο οξυγόνο θα χρειαστείς. Και παράλληλα έχεις να αποδώσεις όλ' αυτά τα χρώματα της μουσικής».

- Φαίνεται να σας νοιάζει πολύ και ο χαρακτήρας κάθε τραγουδιού. Και τον ερμηνεύετε μ' ένα πολύ μεσογειακό ταμπεραμέντο.

«Έχω μεσογειακό αίμα και αυτός είναι ο μόνος τρόπος που ξέρω. Και όντως με νοιάζει, γιατί έχω να κάνω με μια ιστορία αγάπης και πρέπει να είμαι πειστική όταν την αφηγούμαι. Ο κόσμος παρακολουθεί και τον ήρωα ή την ηρωίδα που εξομολογούνται τα πάθη τους. Αλλωστε, η απαγόρευση πάντα διευκολύνει το δράμα και κάνει τη μουσική ακόμα πιο εκρηκτική».

Ακούγοντας «Αϊντα» και Μάικλ Τζάκσον

- Πόσον καιρό χρειάστηκε να δουλέψετε πάνω σ' αυτό το άλμπουμ;

«Πολύ! Κάθε ορατόριο διαρκεί περίπου δύο ώρες κι έπρεπε να ακούσω αρκετά του Σκαρλάτι, του Χέντελ κ.ά. Έπρεπε να εγκαταλείψω αρκετές άριες ώσπου να καταλήξω. Από τη στιγμή εκείνη και μετά χρειάστηκαν περίπου άλλα δύο χρόνια...»

- Ωσπου να τελειοποιήσετε την ερμηνεία τους.

«Α, ποτέ δεν είσαι τέλειος. Μερικές άριες δεν ήταν δημοσιευμένες. Εκείνες του Καλντάρα ήταν σε βιβλιοθήκες στη Βιέννη. Επρεπε λοιπόν να κάνω και ερευνητική δουλειά».

- Ας γυρίσουμε μερικά χρόνια πριν. Προέρχαστε από μουσική οικογένεια. Ποια είναι η παλιότερη μουσική ανάμνησή σας;

«Ήμουν 4 ή 5 ετών όταν πήγαμε με τους γονείς μου να δούμε την "Αΐντα" στις Θέρμες του Καρακάλα. Ήταν καλοκαίρι, ήταν η πρώτη μου μεγάλη παράσταση όπερας και είχα μαγευτεί βλέποντας στη σκηνή περίπου 250 ανθρώπους, αλλά και χορευτές και ζώα και χίλια χρώματα. Δεν το ξέχασα ποτέ».

- Και ως τινέντζερ παραμείνατε στην όπερα, ή κάνατε την απαραίτητη επανάσταση με την ποπ;

«Εγώ την επανάστασή μου την έκανα λίγο διαφορετικά: ήθελα να γίνω χορεύτρια του φλαμένκο! Πήρα και μαθήματα. Αλλά μ' άρεσε και ο Μάικλ Τζάκσον - τι ταλέντο! Και βέβαια η κλασική τζαζ της Ελα Φιτζέραλντ και της Σάρα Βον».

- Σας δίδαξε κάτι το φλαμένκο που αξιοποιήσατε στην όπερα;

«Το πώς να εκφράζομαι με το σώμα μου. Νιώθω ότι μπορώ να το ελέγγω καλύτερα και επομένως να το ελευθερώνω».

- Και θα τραγουδούσατε κάποια από τα τραγούδια των καλλιτεχνών που αναφέρατε σ' ένα άλμπουμ κροσόβερ σαν τόσα που κάνουν λυρικοί καλλιτέχνες τα τελευταία χρόνια;

«Το θέμα δεν είναι να κάνεις έναν τέτοιο δίσκο, αλλά να τον κάνεις σωστά. Ξέρω τι ταιριάζει στη φωνή μου και προσπαθώ να το ακολουθώ. Το καλύτερο κροσόβερ για μένα είναι να κάνεις τους ανθρώπους να περάσουν τη γέφυρα των προκαταλήψεων».

- Φαντάζομαι ότι από πολύ νωρίς θα συνειδητοποιήσατε πως εσείς είστε προορισμένη για μια καριέρα στην όπερα.

«Σπουδάζοντας με τη μητέρα μου κατάλαβα πως διέθετα ένα όργανο και έπρεπε να το δουλέψω. Αλλά μια καριέρα; Αυτό ήταν άλλη υπόθεση. Κι έτσι η καριέρα άρχισε χωρίς να έχω συνειδητοποιήσει ότι επρόκειτο γι' αυτήν».

- Υπήρχαν και δύσκολες στιγμές στο να έχετε δασκάλα τη μητέρα σας;

«Στο ωδείο είχα και κανονικό δάσκαλο. Αλλωστε η μητέρα μου ήταν αρκετά έξυπνη ώστε να μη με πείσει ποτέ να κάνω μουσική. Κι έπειτα δεν ήμουν κανένα κακομαθημένο μοναχοπαίδι. Ίσως γι' αυτό είμαι εδώ. Η πίεση των γονιών προς τα παιδιά είναι η καλύτερη συνταγή για την καταστροφή».

- Και τι θα συμβουλεύατε εσείς μια νέα σοπράνο ν' ακολουθεί και τι να αποφεύγει;

«Ό,τι και για να μάθει σκι ή τένις: Πρώτα χρειάζεται να μάθει τεχνική. Έπειτα να ξέρει τα χαρακτηριστικά και τα όρια του εργαλείου, της φωνής της. Μπορεί η καρδιά της να έχει οποιαδήποτε επιθυμία, αλλά δεν πρέπει να την ακολουθήσει αν δεν την υποστηρίζει η φωνή της. Οποιοσδήποτε σκιέρ μπορεί να κάνει σλάλομ. Αλλά μόνο εκείνος που ξέρει την τεχνική και τα όριά του θα μείνει όρθιος ως το τέλος».

- Θα τη συμβουλεύατε να κάνει και σέξι φωτογραφίες όπως προτρέπει πια και το μάρκετινγκ της κλασικής;

«Α, μα ζούμε την υστερία της ομορφιάς. Είσαι υποχρεωμένος να είσαι νέος και ωραίος! Παλιά, όταν ήθελαν να πουλήσουν ένα πλυντήριο, έδειχναν στις διαφημίσεις μια νοικοκυρά. Τώρα δείχνουν μόνο όμορφες κοπέλες. Αυτή η ιστορία έχει επεκταθεί και στον κλασικό κόσμο. Έχουμε περισσότερες όμορφες σοπράνο παρά ποτέ. Όμως, άλλο είναι να είσαι όμορφη, άλλο να έχεις ταλέντο και άλλο να μπορείς να σταθείς στη σκηνή».

- Σήμερα οι σκηνοθέτες της όπερας αυτοσχεδιάζουν συχνά. Πιστεύετε ότι θα 'ρθει μια εποχή που θα το κάνουν και οι τραγουδιστές;

«Νομίζετε ότι αυτή η εποχή δεν έχει κιόλας αρχίσει; Αλλωστε, ακόμα κι αν έχεις έναν σκηνοθέτη που σου λέει τι ακριβώς να κάνεις, μια παράσταση είναι ζωντανή όπως και ο ερμηνευτής».

Η παρεξήγηση με τον Σαλιέρι

- Εσείς συλλαμβάνετε πολλές φορές τον εαυτό σας να αυτοσχεδιάζει στο σπίτι; Ν' αρχίζει μια άρια και να πηγαίνει πέρα από την παρτιτούρα;

«Φυσικά. Βέβαια, μπορείς να αυτοσχεδιάσεις μόνο όταν ξέρεις πολύ καλά την παρτιτούρα. Όπως εξάλλου και στην τζαζ. Υπάρχει μια δομή και πειθαρχία πίσω από τη μεγαλύτερη ελευθερία».

- Σ' έναν προηγούμενο δίσκο σας με έργα του Σαλιέρι μάς συστήσατε έναν συνθέτη πολύ διαφορετικό απ' ό,τι παρουσιάζεται στο «Αμαντέους» του Μίλος Φόρμαν. Και τώρα πάλι, τραγουδάτε «Απαγορευμένη όπερα». Σαν να σας αρέσει να εκπλήσετε με το ρεπερτόριό σας.

«Με ενοχλούσε ότι ο καθένας αποφάσιζε πως ο Σαλιέρι ήταν ένας μέτριος συνθέτης χωρίς καν να έχει ακούσει τη μουσική του. Εκείνη την εποχή τραγουδούσα Γκλουκ, ο οποίος στις επιστολές του αποκαλούσε τον Σαλιέρι μεγάλο συνθέτη. "Τι παράξενο", σκέφτηκα, και άρχισα να το ψάχνω. Ε, λοιπόν, στην Εθνική Βιβλιοθήκη της Βιέννης βρήκα υπέροχη και θαυμάσια ενορχηστρωμένη μουσική αυτού του ανθρώπου. Ανακάλυψα επίσης ότι εκείνος δίδαξε στον Μπετόβεν και τον Σούμπερτ το ιταλικό ύφος στη Βιέννη. Ακόμα και ο νεαρός Λιστ είχε πάρει κάποια μαθήματα από αυτόν. Όμως, ακόμα και στο "Αμαντέους" ο χαρακτήρας του Σαλιέρι φαίνεται πιο ενδιαφέρων από του Μότσαρτ, που εμφανίζεται σαν ανόητος ο καημένος».

- Περίπου σαν ποπ σταρ...

«Θεέ μου, ναι! Τι γελοιοποίηση για μια από τις μεγαλύτερες ιδιοφυΐες. Κάπως έτσι αποφάσισα να κάνω το δίσκο του Σαλιέρι»

- Μιλήσατε πριν για τα όρια των φωνών. Ποια θεωρείτε τη μεγαλύτερη πρόκληση για τη δική σας φωνή;

«Μα, τη χρειαζόμαστε; Κάθε νέος δίσκος, κάθε συναυλία, κάθε καινούρια μέρα είναι μια πρόκληση. Δεν είναι πρόκληση να κάνεις ένα δίσκο με ρεπερτόριο που κάποτε μπορούσαν να τραγουδούν μόνον άντρες;»

- Ο κ. Πιλαβάκης μου είπε ότι γυρίσατε ενθουσιασμένη από την Επίδαυρο και θα θέλατε να τραγουδήσετε εκεί.

«Μα ήταν ένα θαύμα! Να, αυτό είναι μια πρόκληση. Αλλά νομίζετε ότι θα μου έδιναν την άδεια για ένα ρεσιτάλ;»

-Οι αρχαιολόγοι είναι αρκετά αυστηροί, αλλά έχουν ξαναγίνει συναυλίες εκεί και νομίζω ότι μια δική σας πρόταση θα αντιμετωπιζόταν θετικά.

«Καλά κάνουν και είναι αυστηροί. Είναι ένα κόσμημα αυτό το θέατρο. Αλλά θα 'θελα τόσο να τραγουδήσω εκεί. Στάθηκα στην ορχήστρα, έσχισα ένα χαρτί και ακούστηκε σαν να ήμουν σε αίθουσα συναυλιών. Νά κάτι που δεν μπορεί να αντικαταστήσει η σύγχρονη τεχνολογία».

- Η οποία είναι πάντα ωφέλιμη για τη μουσική;

«Η κλασική χρειάζεται τους νέους και οι νέοι την αξίζουν. Ελπίζω ότι το Ιντερνετ θα τους βοηθήσει να την πλησιάσουν. Δεν ξέρω στην Ελλάδα, αλλά στην Ιταλία δεν έχουν τη μουσική μόρφωση που πρέπει».

- Κυριαρχεί και σε σας μια πολύ ελαφριά ποπ που επισκιάζει οτιδήποτε άλλο, έτσι δεν είναι;

«Ακριβώς. Κι είναι τόσο άδικο να αποφασίζει η βιομηχανία για το πώς μεγαλώνουν τα παιδιά. Η καλή μουσική θα ακόνιζε το μυαλό και τα αισθήματά τους, θα τα έκανε καλύτερους ανθρώπους. Δεν είναι απαραίτητο να είναι κλασική. Αρκεί να είναι αληθινή μουσική».